

حافظ حلال و حرام دین، جهادگر تبیین

گفت‌وگو

آمنه مستقیمی شهرت پنجمین امام شیعیان به باقرالعلوم به خوبی پرده از حقیقت وجودی آن حضرت و نقش گران سنگی که در تاریخ اسلام و تشیع ایفا کرده‌اند، برمی‌دارد؛ نقشی که در تاریخ، کتمان‌کردنی نیست و باید همه علما درمقابل علم ایشان زانوئی ادب به زمین بزنند. به مناسبت فرارسیدن سالروز شهادت امام محمد باقر^(ع) در گفت‌وگو با حجت الاسلام والمسلمین ابراهیم بهاری، درباره دستاوردهای آن امام بزرگوار و منزلت و جایگاه بزرگ علمی ایشان به گفت‌وگو پرداخته‌ایم.

خالق بزرگ‌ترین جهاد علمی

امام باقر^(ع) همان‌طور که از نام شریفشان مشخص است، بارزترین خصلتشان، جهادی بود که بعد از واقعه عاشورا و در آن خفقان بسیار پیچیده و سخت بنی‌زبیر، بنی‌مروان و بنی‌امیه انجام دادند و با اتفاقاتی که رقم زدند و با رفتارهای حساب‌شده، مسیری را در جامعه شیعه باز کردند که بزرگ‌ترین جهاد علمی در سایه آن در مدینه‌النبی^(ص) رقم خورد.

پرده‌گشایی از چهره واقعی دین

امام باقر^(ع) چهره واقعی دین و احکام و حلال و حرام جامعه را بیان کردند؛ ایشان به جابرین یزید جعفی که از مدینه به کوفه آمده بود تا در محضر ایشان علوم را فرا بگیرد، فرمودند: «تا در مدینه هستی، به کسی نگو برای کسب علم از محضر من به مدینه آمده‌ای». یعنی کسی حق نداشت برای کسب فیض علم به محضر امام معصوم^(ع) برسد.

ارتقای آگاهی جامعه

راوی می‌گوید: امام باقر^(ع) را دیدم که با دو غلام سیاه‌پوست خود در زمین زراعی مشغول کار بودند و به ایشان با حالتی عجیب عرض کردم: شما برای چه کار می‌کنید. حضرت پاسخی زیبا به من دادند و فرمودند: «کار می‌کنم که کارم برای مال به امثال تو نیفتد. خودم را از تو و مردم کفایت می‌کنم». امام باقر^(ع) آگاهی جامعه را با رفتار و سیره عملی خود افزایش دادند؛ برای مثال در پاسخ برخی شبهات درباره معرفی مودت ائمه^(ع) به عنوان اجر رسالت پیامبر^(ص)، فرمودند: پیامبر اکرم^(ص) به دلیل ارتباط خانوادگی، اجر مودت و دوستی را برای اهل بیت^(ع) خود درخواست کردند و این هم خواست و انتخاب خدا بود.

راه‌اندازی نهضت حدیثی

از ائمه^(ع) حدود ۶۰ هزار حدیث به دست ما رسیده که بیش از ۴۷ هزار حدیث از امام باقر^(ع) و امام صادق^(ع) و حدود ۱۲ هزار حدیث مربوط به دیگر اهل بیت^(ع) است. این بزرگ‌ترین قدم حضرت باقرالعلوم^(ع) بود و جامعه را آگاه کردند؛ چون جامعه بدون علم و آگاهی قطعاً دچار فساد و تباهی و درگیری‌های پیچیده می‌شود که گاهی فرهنگ، کسب‌وکار و اخلاق، یک جامعه را دگرگون می‌کند. لذا نوع آگاهی که امامین باقرین^(ع) در جامعه ایجاد کردند، برای آن بود که افراد آن جامعه به درک و فهم لازم برسند.

از شاگرد امام می‌پذیرفتند، از خود امام نه!

ابن عساکر در «تاریخ دمشق» به‌منظور درک فضای جامعه آن روز نقل می‌کند: ابن عباس، از صحابی و شاگردان مبرز امیرالمؤمنین^(ع)، برای جمعی از مؤمنان در مسجدالنبی^(ص) حدیث نقل می‌کرد که در میانه سخن او، نافع بن ازرق^(د) دارای گرایش به خوارج، وارد شد و جلسه را برهم زد و گفت چرا از این مسائل پیش پا افتاده سخن می‌گویی؟ از توحید سخن بگو. سیدالشهدا^(ع) که در آن جلسه حضور داشتند، فرمودند: اگر سؤالی درباره توحید داری، نزد من بیا و او عرض کرد: از خیر سؤال خود گذشتم؛ یعنی از ابن عباس می‌پذیرد و از امام^(ع) نه!

تلاش برای رشد اخلاق

امام باقر^(ع) در تلاش بودند که جامعه در مسیر اخلاق حرکت کند و ارتقا یابد. ایشان روایاتی دارند که برای امروز ما هم بسیار راهگشاست و جامعه را به سمت بیداری و آگاهی سوق می‌دهد. امام باقر^(ع) به معنای واقعی کلمه، همه علوم و فنون و آنچه لازمه جامعه شیعی بود، ارائه کردند و جامعه را به بلوغ و آگاهی حساب‌شده علمی و فرهنگی رساندند که باعث شد در دوران امام صادق^(ع)، عالی‌ترین حوزه علمیه شیعی در مدینه شکل بگیرد.

حجت الاسلام

والمسلمین بهاری:
امام باقر^(ع) در تلاش بودند که جامعه در مسیر اخلاق حرکت کند و ارتقا یابد. ایشان روایاتی دارند که برای امروز ما هم بسیار راهگشاست و جامعه را به سمت بیداری و آگاهی سوق می‌دهد.

درس عملی برای امت

به تعبیر امام سجاد^(ع)، در مدینه بعد از امام حسین^(ع) و واقعه عاشورا، تعداد افرادی که سلام امام معصوم^(ع) را پاسخ می‌دادند، به تعداد انگشتان دست نمی‌رسید؛ یعنی آن قدر سرد شده و فاصله گرفته بودند. برخی به دلیل ترس از دستگاه حاکم، برخی به دلیل دشمنی و عده‌ای هم از سرب‌ی تفاوتی، لذا از همان زمان، امام سجاد^(ع) و سپس امام باقر^(ع) به تبیین جایگاه اهل بیت^(ع) و محویت آن حضرات پرداختند و تأثیر قرآن و ائمه^(ع) در زندگی انسان‌ها را عملی درس دادند و جامعه را متوجه آن حقیقت مطلق کردند.

حلال و حرام را مدیون باقرالعلوم^(ع) هستیم

درباره جهاد علمی امام باقر^(ع)، بهترین سخن تعبیر حضرت امام صادق^(ع) است که فرمودند: «شیعه تا پیش از ابو جعفر (حضرت باقر^(ع))، مناسک حج و حرام و حلال خود را نمی‌شناخت، تا اینکه آن حضرت به روی آن‌ها بایی را گشود و احکام را بیان کرد، تاجایی که اهل سنت هم نیازمند شیعیان شدند و از علومی که امام باقر^(ع) به آن‌ها یاد داده بودند، از شیعه بهره بردند». باید توجه داشت قبل از حضرت باقرالعلوم^(ع)، علاوه بر خفقان و شرایط اجتماعی و سیاسی، فرصت برای ائمه^(ع) نیز به‌منظور بیان حقیقت احکام و مناسک و حلال و حرام وجود نداشت.

جهادگر تبیین

قبل از اسلام، تعدادی از احکام وجود داشت؛ مثل حج که اسلام آن‌ها را تکمیل کرد. حلال و حرام الهی اگرچه در قرآن مطرح شده بود، جامه عمل به آن‌ها پوشانده نشده بود؛ چنان‌که در دوران امام مجتبی^(ع) و امام حسین^(ع)، پایبندی به این حلال و حرام وجود نداشت و برای همین حضرت سیدالشهدا^(ع) قیام کردند؛ یعنی احکام بیان اما تبیین نشده بود. تبیین یعنی آگاهی بخشی؛ نظیر آنچه برای مناسک حج تصریح شد و قبل از آن برهم ریخته انجام می‌شد.

حفاظت از مرزهای حلال و حرام

امام باقر^(ع) در راستای همین تبیین و روشننگری فرمودند: «وقتی من از دنیا رفتم، ۱۰ سال در منا برای من اقامه عزا کرده، واقعه عاشورا و حقیقت تاریخ را بیان کنید». ایشان در شرح آیات، همه نقاط حلال و حرام، مکروه و مباح و استحباب را بیان و در جامعه درباره حکم شرعی، فهم و آگاهی کامل ایجاد کردند تا مبادا مرزهای حلال و حرام زیر پا گذاشته شود و این کار بزرگ حضرت باقرالعلوم^(ع) برای جامعه اسلامی بود.

حق طلبی، آرمان همه انبیا و اولیا

حق طلبی از جلوه‌ها و ارکان مهم دعوت انبیا و اولیا بوده است و در زندگی رسول گرامی اسلام^(ص) و جانشینان آن بزرگوار از حضرت امیرالمؤمنین^(ع) تا حضرت مهدی^(عج) بروز و ظهور خاصی داشته است؛ چنان‌که آن‌ها با همین روحیه و با هدف اقامه حق، مردم را فراخوانده‌اند و حضرت مهدی^(عج) نیز پس از ظهور، مردم را به حقی دعوت می‌کنند که در طول تاریخ، تصبیع و پامال شده و مظلومان را تحت ظلم ظالمان قرار داده است.

استمرار جریان حق طلبی در طول تاریخ

همه انبیا و آن‌ها که ازسوی پروردگار عالم برای هدایت مردم انتخاب شده‌اند، مأموریتشان حق طلبی و عدالت بوده است. به عبارت صحیح‌تر اولویت آن‌ها عدالت طلبی و در گام دوم، حق طلبی بوده است. این جریان در طول تاریخ استمرار یافته است و عالمان و آن‌ها که چشم به نهضت پیامبر^(ص) و ائمه^(ع) داشته‌اند، به تأسی از آن حضرات، حق طلب بوده‌اند و با انحصارگرایی و ظلم ظالمان به مبارزه برخاسته‌اند.

آرمان رهبران انقلاب

امام خمینی^(ره) با زحمات و مرارت‌های فراوان همچون تحمل سال‌ها تبعید، از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ انقلاب اسلامی ایران را رهبری کردند تا اینکه در بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید و ۱۰ سال بعد از آن نیز که خاندان به ایشان عمر پربرکت داد، با همین انگیزه و داعیه، انقلاب اسلامی را هدایت کردند و پس از خود نیز پرچم این انقلاب را به دست کسی سپردند که ایشان هم حق طلبی را سرلوحه کار قرار داده‌اند و لحظه‌ای از آن کوتاه نیامده‌اند.

اهتزاز پرچم حق طلبی در دنیا

حق طلبی یک هدف معنوی است. رسیدن به این حقیقت معنوی و جوهره فکری و فرهنگی به مجاهدت، به تلاش و قیام نیاز دارد و امام خمینی^(ره) این کار را به خوبی انجام دادند و خاندان به ایشان توفیق داد انقلاب را هدایت و مردم را با خود همراه کنند. آن هم نه فقط در ایران بلکه در دنیا و امروز شاهدیم از کشورهای مختلف با نگاه به امام و سیره ایشان و اتفاق بزرگی که در ایران رقم زدند، پرچم‌های حق طلبی و عدالت خواهی برافراشته شده است.

شاخصه منتظران

زندگی آرمانی که اسلام برای انسان در نظر دارد و قرار است با ظهور امام عصر^(عج) محقق شود، بر مدار حق و حق طلبی قرار دارد. در این زندگی مردم خداگرا هستند و این خداگرایی را در فکر، گفتار و عمل دنبال و اجرا می‌کنند. لذا آن‌ها که در فضای انتظار برای آن حضرت تنفس می‌کنند و آرمانشان ظهور حضرت حجت^(عج) و روی کار آمدن دولت کریمه است، باید حق طلبی و بسترسازی برای ادای حق را اولویت و سرلوحه کار قرار دهند.

به مناسبت سالروز ارتحال امام خمینی^(ره) در گفت‌وگو با آیت‌... عالمی، معنا و شاخصه‌های حق طلبی بررسی شد

حق طلبی؛ شرط مسلمانی و زمینه ساز ظهور

گفت‌وگو

ریحانه عامل‌نیک | اسلام به‌عنوان دین خاتم که در جغرافیای مکان و زمان محصور نمانده و آمده است تا بشر را تا انتهای تاریخ راهنمایی و به مقصد سعادت راهبری کند. آرمان‌هایی دارد که بدون آن‌ها جسم تهی از روح می‌شود؛ مثل عدالت خواهی و حق طلبی که همچون جان، جسم خسته جهان را احیا می‌کند؛ البته این حق طلبی و حق‌گرایی رهبر و هادی می‌خواهد؛ در این باره با آیت‌... حسن عالمی، نماینده مردم خراسان رضوی در خبرگان رهبری، گفت‌وگو کرده‌ایم.

ذات انقلاب اسلامی

منظور از ظالمان، جهان‌خواران، استبدادگران و کسانی هستند که بنا داشتند خود و حکومت مدنظرشان را بر همه جهان تحمیل کنند. امام^(ره) برای جلوگیری از این امر انقلاب اسلامی را پایه‌ریزی کردند و مردم هم پشت سر ایشان حضور یافتند و همراهی کردند تا نهضت به پیروزی رسید و حق طلبی در جبهه اسلام و دین با کمک این انقلاب جان تازه‌ای گرفت. لذا بی‌تردید حق طلبی در جوهره و ذات و شعار انقلاب اسلامی است.

آیت‌... عالمی: امام خمینی^(ره) از عالمان بی‌نظیری است که در سلسله عالمان و بزرگان در زمان غیبت، موفق به این کار شده‌اند که هم عدالت را دنبال کنند و هم حق طلبی را در قالب نهضت به ثمر بنشانند

امام راحل؛ شاگرد برجسته مدرسه حق طلبی

امام خمینی^(ره) از عالمان بی‌نظیری است که در سلسله عالمان و بزرگان در زمان غیبت، موفق به این کار شده‌اند که هم عدالت را دنبال کنند و هم حق طلبی را در قالب نهضت به ثمر بنشانند. به عبارت دیگر در انقلاب اسلامی که امام^(ره) آن را طراحی، تبلیغ و هدایت، و مردم همراه و علاقه‌مند به قیام کردند، به معنای واقعی کلمه، این دو حقیقت یعنی عدالت طلبی و حق طلبی و کوتاه کردن دست ظالمان و جفاکاران از زندگی مردم، دنبال شد و به ثمر نشست.

همه انبیا بشر حق دارند

درباره اینکه حق چیست که همه انبیا و اولیا در پی آن بودند و علمایی همچون امام راحل نیز در پی احقاق آن برآمدند، باید گفت حق، ضابطه و قانونی است که همه مردم به تناسب استحقاقی که دارند، به آن دست پیدا می‌کنند. به عبارت دیگر، حق یعنی هیچ انسانی از آنچه استعدادش را دارد، محروم نماند و در امور مادی و دنیایی و نیز معنوی به آنچه در توان اوست، دست بیابد.

انقلاب اسلامی؛ نعمتی متعلق به همه جهان

مقاومت مردم غزه و جبهه مقاومت در لبنان، از ثمرات جریان حق طلبی امام خمینی^(ره) است. شجره انقلاب که درحقیقت با این حق طلبی غرس شد و پا گرفت، باید ثمر دهد و ثمر آن نیز نباید تنها به ملت ایران منحصر شود؛ چراکه این انقلاب، اسلامی و متعلق به همه حق‌طلبان و آزادی‌خواهان است و می‌باید سایر بندگان خدا هم که خارج از جغرافیای جمهوری اسلامی هستند، از این نعمت عظیم الهی استفاده کنند؛ چنان‌که جبهه مقاومت به عنوان ثمره‌ای از این شجره طیبه پدید آمده است.